

The background of the slide features a dense pattern of vibrant green leaves, likely from a tree or shrub, with prominent veins. Below the leaves, there are soft, circular ripples in a light blue-green hue, suggesting water. The overall composition is natural and serene.

„Dobré jen od dobrých získáš.“
Aristoteles: Etika Níkomachova

Etika

- Etika je filozofická disciplína, je vědou zaobírající se morálkou a mravností u jedince i společnosti. Zabývá se tím, co je dobré a jak se dobro zjevuje v našem světě.
- Výroky etiky jsou relativní s ohledem k objektu jejího zájmu.

ARISTOTELÉS. *Etika Níkomachova*:

- **Nejvyšším dobrem je blaženost, poněvadž je cílem všeho konání.** „Dobro je to, k čemu vše směřuje.“ Samozřejmě Aristoteles upřednostňuje blaho pro polis (obec, pospolitost, společnost) před blahem jedince, neboť společné dobro je vždy žádanější. Dokonce blaženost jedince spočívá v ctnostné činnosti pro polis, neboť „člověk je přirozeně určen pro život v obci“.

ETIKA - STAROVĚK

- Filozofická disciplína, patří k nejstarším vědním oborům vůbec.
- Věda zabírající se morálkou a mravností u jedince i společnosti. Zabývá se tím, co je dobré a jak se dobro vypovídá v našem světě.
- Nikdy neukončené tázání po lidské mravnosti a zásadách mravného konání se otvírá se starověkým světem lidského poznání a jeho popisu. Již **Aristotelés** věděl, že jazyk morálky je vázán na předmět, o němž vypovídá, tedy výroky etiky jsou relativní vzhledem k objektu jejího zájmu, **vždyt' dobré se vypovídá mnohými způsoby**, jak tvrdí na počátku *Etiky Nikomachovy*.

SOKRATES

- Za jeden z prvních pokusů o odpověď na otázku *Co je hodnota?* jsou považovány Sokratovy dialogy.
- Podle Sokrata je základním smyslem lidského poznání snaha **porozumět člověku**, tedy najít životní orientaci. Výzvu „**Poznej sebe sama!**“ nadřazuje úsilí „poznat kosmos“.
- Starost o duši.

PLATÓN

- Je třeba odhalit skutečnost v její podstatě (dokonalost).
- Skutečný svět je jen odrazem dokonalého světa, světa idejí.
- Každá idea však nezaujímá v systému pravé skutečnosti stejné místo; některé stojí výš, jiné níže. Nejvýše vystupuje **idea dobra jako symbol mravnosti**.

NOVOVĚK – ČLOVĚK A SPOLEČNOST

- porozumění „sami sobě“ je základním předpokladem porozumění jiným. Z tohoto hlediska je významný vztah mezi individualizací člověka (jeho jedinečností) na jedné straně a jeho socializací (začleněním do lidské společnosti) na straně druhé (Jankovský, 2003, s. 52–53). Jankovský vymezuje vztah člověka k okolnímu světu jako „zákon spolubytí“. Zdůrazňuje spontaneitu prosociálního jednání, respekt k prospěchu jiných, ochotu pomoci, empatii, schopnost sdílení apod.

ZÁKON SPOLUBYTÍ

- Smysl a hodnota lidského života se projevuje ve vztahu k ostatním lidem. Podstatou člověka je jeho lidství. Člověka člověkem činí integrita animality na jedné straně a transcendentality na straně druhé. Nejvlastnějším obsahem smyslu a hodnoty lidského života je odpovědnost za vlastní život a spoluodpovědnost za život druhých. Lidské bytí na světě je zároveň spolubytím, bytím s jinými lidmi (Jankovský, 2003).
- Takto chápali obecné dobro již ve starověku (Platón, Aristotelés), ale historicky je dalším předělem směřujícím k současné etice odpovědnosti období renesance, humanismu a především osvícenství. Zásadní je práce německého osvícence Immanuela Kanta.

IMMANUEL KANT (1724-1804)

- Nejvyšší normou pro lidské myšlení i konání je podle Kanta mravní zákon, který má každý člověk v sobě.
- Kant navrhl v Kritice praktického rozumu tři nezpochybnitelná tvrzení – postuláty: nesmrtelnost duše, svobodu lidské vůle a jsoucnost Boží. Z těchto postulátů odvozuje základní předpoklady mravního zákona: Kant je proti pojetí člověka jako prostředku. Chápe člověka jako **nejvyšší cíl a účel**. Dobrá vůle je jen ta, kterou můžeme za dobrou pokládat bez omezení, tedy mravní vůle. Co je dobré plyne z mravního zákona, který říká, jak se má jednat. Povinnost je pro člověka jediným zdrojem mravní hodnoty jednání. **Mravní zákon je zákonem povinnosti.**

KATEGORICKÝ IMPERATIV

- *Jednej tak, aby maxima tvé vůle mohla vždy zároveň platit jako princip všeobecného zákonodárství.*
- *Jednej tak, jako by se maxima tvého jednání měla na základě tvé vůle stát všeobecným přírodním zákonem.*
- *Jednej tak, abys používal lidství jak ve své osobě, tak v osobě druhého, vždy zároveň jako účel, a nikdy pouze jako prostředek. (Kant, 1996)*
- **Kantův kategorický imperativ (mravní zákon)**, toto měřítko správného jednání, připomíná všechny znaky „pravdivého poznání“. **Je všeobecný, nutný a syntetický, tj. nezávislý na zkušenosti**, ale mající pro ni platnost.

Etické systémy podle noetických zájmů

- Vycházet budeme ze studijních textů:
 - KLIMSZA, Lucjan. Etické systémy podle noetických zájmů. In. *Úvod do etiky. Historický vývoj etiky*. Ostravská univerzita v Ostravě: Ostrava, 2013. Studijní opora, s. 46-45. ISBN 978-80-7464-464-1. Publikace je dostupná online, viz https://projekty.osu.cz/svp/opory/PdF_Klimsza_Uvodetika.pdf .
 - RICKEN, F. *Obecná etika*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku. OIKOYMENH: Praha. 1995. 165 s. ISBN 80-85241-72-2.
 - RICH, Arthur. *Etika hospodářství I*. OIKOYMENH: Praha. 1994, ISBN 80-85241-61-7.

Etiku můžeme rozdělit:

- Deskriptivní etika,
 - Analyzuje faktické mravy, předmětem jejího zájmu je oblast **morálního a mravního života** v různých historických epochách a na různých místech světa.
- Normativní etika,
 - Zdůvodňuje morální soudy, hodnotí ne to, jak se lidé chovají, ale jak se chovat mají, předmětem jejího zkoumání je **morálka i mravnost**.
- Meta-etika.
 - Je reflexí základních pojmů a metod etiky.

FRIEDO RICKEN (OBECNÁ ETIKA 70. ROKY XX. STOLETÍ)

- **Deskriptivní etika** – analyzuje faktické mravy
- **Etika normativní** – zdůvodňuje normativní soudy a vypovídá o nich.
- **Meta-etika** – zkoumá význam jazyka morálky.

Arthur Rich: *Etika národního hospodářství*

- Ve filozofii, etice, ale také v antropologii jsou často mravní aspekty dané kultury, její hodnotové principy, shrnovány pod termín „**étos**“ (**mravnost**); zatímco její kognitivní, existencionální rysy se označují jako „**etos**“ (**morálka**).
- Tento konflikt lze dějinně sledovat od případu Sokrata přes Ježíše Krista, Jana Husa po Giordana Bruna apod. Étos je tedy jakýmsi svědomím společnosti, v němž jsou drženy její mravní principy. Stejně tak je étos jedince jeho svědomím vedeným mravností.
- Oproti tomu etos je morálkou společnosti i jedince, je užitou hodnotově-postojovou orientací, dle níž usuzujeme na morální či nemorální jednání sebe i druhých.

Clifford Geertz

- Étos představuje nejsouhrnnější představy komunity o řádu.
„Náboženská víra a rituál se navzájem střetávají a potvrzují: intelektuální srozumitelnosti étosu se dosahuje tak, že je ukazován, jako by představoval způsob života implikovaný skutečným stavem věcí, který je světovým názorem popisován.“

Etika odpovědnosti/povinnosti - Hans Jonas (1903-1993), německý teolog a filozof.

- ***Princip odpovědnosti:*** nově formuloval kategorický imperativ Immanuela Kanta. Ve snaze zrušit paradigmatický subjekt-objektový model myšlení jej vztáhl na **překonání ekologické krize současnosti**, spočívající v obrácení povinnosti člověka k bytí jako takovému, tedy k přírodě.
- Uznával možnost diskuse při individuálním právu člověka na sebevraždu, ale rovněž zdůrazňoval, že toto právo nelze přiřknout lidskému rodu jako celku, neboť platí „**nepodmíněná povinnost lidstva k životu.**“ Dle něj existuje jednoznačný etický princip, a sice že „**existence nebo podstata člověka v celku nesmí být nikdy dána jeho jednáním v sázku**“.
- V etice budoucnosti sice odpadá recipocita, ale očekává se samozřejmá povinnost současného lidstva k potomstvu, která je denně elementárně praktikována ve vztahu odpovědnosti rodičů k dětem. Tato povinnost nepotřebuje zdůvodnění, vychází právě z výše uvedené povinnosti člověka vůči životu. **Dle Jonase zde platí první imperativ, a to aby lidstvo existovalo.**

Hans Jonas a jeho „Princip odpovědnosti“

- „Měli bychom jednat tak, aby důsledky naší činnosti byly slučitelné s existencí budoucích pokolení, tedy s nárokem lidstva přežít po neomezeně dlouhou dobu.“

Karl-Heinze Peschke.

Křesťanská etika

- Člověk není poslední mírou všech věcí.
- Jsme pouhou částí stvoření, jsme „částí rozsáhlejší skutečnosti, jejíž potřeby a nároky nemůžeme přehlížet, aniž bychom se sami nepoškodovali“.
-

John Rawls

etika sociální

- Významný představitel soudové etiky. V roce 1971 vydal knihu Teorie spravedlnosti, v níž objasnil své etické postuláty. (život: 1921-2002)
- Podmínky spravedlnosti?
 - rovnost šancí
 - výhoda diferencí (solidarita)

Každý člověk má disponovat maximálním množstvím svobod, které jsou stejné pro všechny. + Rovnost šancí.

Zdroje

- HLAVINKA, Pavel: *Dobro a ctnost pohledem etických a náboženských koncepcí*, Triton 2014.
- PREISSOVÁ KREJČÍ, Andrea: Filozofická antropologie, In. CICHÁ, Martina: *Integrální antropologie*, Triton 2014.
- BLECHA, Ivan: *Filosofie*, Olomouc 2004.
- PEREGRIN, Jaroslav: *Filosofie pro normální lidi*. Dokořán 2008.

Tady jsme skončili in kombi 2025. 7.11.

DALŠÍ ETICKÉ SMĚRY

○ **Situační etika**

- učí, že naše jednání závisí na okamžité situaci, na postavení, v jakém se nacházíme. Je relativistická. Navazuje na křesťanskou morálku – princip lásky.

○ **Deskriptivní etika**

- popisuje současné mravní normy, hodnoty a jednání jedinců či komunit, platné v dané společnosti.

○ **Sociální etika**

- je naukou o normách správného jednání v sociální oblasti. Pojednává o působení a chování jedinců i institucí. Operuje normami a kodexy. Sociální etika je morálně normativní. Dominuje v ní odpovědnost za druhého.

○ **Užitá (aplikovaná etika)**

APLIKOVANÁ ETIKA

- Je etikou aplikovanou do řady profesí. Podobně jako sociální etika je určována právními normami, tedy je právně vynutitelná. Vedle toho staví na altruismu např. pracovníků pomáhajících profesí.
- Mezi normy aplikované etiky patří např. Hippokratova přísaha nebo nejrůznější typy etických kodexů

VZDĚLÁVÁNÍ STUDENTŮ POMÁHAJÍCÍCH PROFESÍ

- Profese zaměřené na práci s lidmi, jako jsou zdravotníci, sociální pracovníci či pedagogové mají respektovat demokratické hodnoty a lidská práva.
- Vedení k pozitivnímu vnímání, oceňování a posilování zachování kulturních charakteristik etnických či kulturních skupin, k šíření poznání a respektování kulturní jinakosti.
- Andrej Mátel: „Sociální pracovníci mohou svým respektováním a uznáním kulturní a sociální různorodosti svých klientů přispět ke zmírnění nebo odstranění negativního vnímání odlišných jedinců a skupin, které je pro naši společnost stále příznačné“

ETICKÝ KODEX (SPOLEČNOSTI SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR, 2006)

- Mezi hlavní řadíme **rovný přístup ke klientům** bez ohledu „na jeho původ, etnickou příslušnost, rasu či barvu pleti, mateřský jazyk, věk, pohlaví, rodinný stav, zdravotní stav, sexuální orientaci, ekonomickou situaci, náboženské a politické přesvědčení a bez ohledu na to, jak se podílí na životě celé společnosti“.
- Tento princip není explicitně vyjádřen např. v Etickém kodexu sociálních pracovníků Slovenské republiky.

NOVÝ ETICKÝ KODEX SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ:

- Kodex byl přijat a schválen na jednání Prezídia Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR dne **12. 10. 2017.**
- **ODKAZ:**
- <https://profesni-svaz-socialnich-pracovniku.apsscr.cz/ckfinder/userfiles/files/Etick%C3%BD%20kodex.pdf>
- Stáhněte si EK a podrobně prostudujte.

AXIOLOGIE

- Z řeckého AXIOS = cenný, LOGOS = věda
- Nauka o hodnotách
- Pojem byl poprvé užit Eduardem Hartmanem až na sklonku 19. století a ve stejném období byla v obecné rovině pojmenována hodnota jako taková.
- Téma hodnot není objevem 19. století, ale je otázkou, která je aktuální v každé době, je pevnou součástí pedagogiky i filozofie, respektive **ETIKY** a jedním z hlavních témat sociálního myšlení. **HODNOCENÍ** je otázkou a tématem pro každý den, téma pro jedince a pro společnost, téma pro rodiče a učitele, pro občana a dítě, pro politika a svět.

HODNOTA

- Hodnoty a hodnotovou orientaci si vytváří každý člověk sám na základě nabytých zkušeností, přejatých postojů a názorů minulých generací, výchovy a vzdělání.
- Hodnoty jsou základem naší morálky a mravnosti. Naše morálka je založena na ztotožnění našich názorů a přesvědčení o tom, co je správné, dobré a pravdivé s názory society, naše mravnost je založena na stabilitě osobního přesvědčení o dobru, zlu a dalších kvalitativních soudech.

VÝZNAM HODNOT

- *Hodnoty jsou v obecném slova smyslu považovány za nutné pro orientaci člověka, obzvlášť v kontextu dnešního komplikovaného světa, ve kterém se velmi složitě pohybují mnozí dospělí lidé, natož pak dospívající mládež a děti.*
- *Neustále tápeme a hledáme smysl života a právě téma hodnot, vlastního hodnotového vidění světa v konfrontaci s hodnotami lidí kolem nás, nám může pomoci v poznání toho, co je pro nás důležité, co nás motivuje a podle čeho bychom se eventuálně mohli (a měli) orientovat.*

TIPOLOGIE HODNOT V SOCIÁLNÍ PRÁCI (MÁTEL A KOL.)

- 6 klíčových hodnot pro výkon sociální práce – všeobecné principy:
 - Jednotlivec je prvořadým zájmem společnosti.
 - Jednotlivci žijící ve společnosti jsou závislí jeden na druhém.
 - Tito jednotlivci mají navzájem sociální zodpovědnost.
 - Existují lidské potřeby společné pro všechny lidi, ačkoli každá osoba je bytostně jedinečná a odlišná od jiné.
 - Podstatou demokratické společnosti je naplňování plného potenciálu každého jednotlivce a převzetí sociální zodpovědnosti prostřednictvím aktivní účasti na životě společnosti.
 - Společnost má zodpovědnost poskytovat možnosti na zamezení nebo překonání překážek bránících v této seberealizaci.

KLASIFIKACE HODNOT PODSTATNÝCH PRO VÝKON POVOLÁNÍ SOC. PRACOVNÍKA

- 1) společenské hodnoty
- 2) organizační a institucionální hodnoty
- 3) profesní hodnoty
- 4) hodnoty služby člověku

- (s. 97 a dále In. Mátel a kol.)

KLÍČOVÉ HODNOTY SOCIÁLNÍ PRÁCE

- V rámci profesí se v rámci aplikované etiky odborníci shodují na hodnotách, které jsou pro výkon dané profese nejpodstatnější – klíčové.
- Když si povolání sociální práce představíme jako dům (metafora), pak tento musí mít především pevné základy.
- Tyto základy bývají explicitně identifikované v etických kodexech sociální práce.

KLÍČOVÉ HODNOTY (IDENTIFIKOVANÉ V ETICKÝCH KODEXECH)

- Lidská práva a lidská důstojnost
- Sociální spravedlivost
- Služba lidstvu / společnosti
- Důstojnost a hodnota člověka
- Integrita lidské bytosti
- Komplexní pomoc
- Důvěra / důvěryhodnost / transparentnost
- Úcta k druhým
- Humanismus
- Tolerance

VÝZNAM A LIMITY ETICKÝCH KODEXŮ

- (samostatná práce)

OTÁZKY

- V jaké situaci jste naposledy přemýšleli o hodnotách?
- **Co považujete za hodnotu ve svém životě?**
- Jaké chování jste v poslední době u někoho zaznamenali a určitě ho neschvalujete? Proč? Co Vám na něm vadilo?
- Čeho si na jiných lidech vážíte?
- Uveďte jednu vlastnost, za kterou vás někdy někdo pochválil.
- Co si myslíte, že byste nikdy neudělali? Proč?
- Co je potřeba na světě nejvíce chránit? Co je nejdůležitější pro svět?

KALOKAGATHIA

- Starověk: krása těla ale i ducha byly nejvyššími hodnotami, o které mohl každý svobodný člověk usilovat.
- Současnost: symbióza mezi duchovní a tělesnou prací stále patří k nejvyšším metám člověka, ale např. oblast sociální práce začíná zdůrazňovat negativní dopad těchto hodnot pro tělesně i duševně postižené jedince (vyčleňování ze společnosti).

